

Tysk nazi-gull en tung bør   bære for Sverige

Meldingen om Sveriges riksbanks omfattende kjøp av stjålne gullbarrer fra Nazi-Tyskland har utløst krav om full oppvask.

Aftenpostens korrespondent
ELISABETH HOLTE

Stockholm

De jødiske miljøer i Sverige var blant dem som i går krettet at regjeringen må opprette en uavhengig kommisjon, i tillegg til gransknin-gen som riksbanken selv lover om sin gullhandel med Tyskland under krigen.

I omfattende artikler i Dagens Nyheter og Frankfurter Rundschau i går redegjør tidligere ambass d r Sven Fredrik Hedin og radiojournalisten G ran El-

gemyr for sine funn i den svenske riksbankens arkiver, samt i sveitsiske og amerikanske arkiver. Dermed rulles enda et pinlig kapittel opp om det nøytrale Sveriges transaksjoner under den annen verdenskrig.

Ville ikke vite

Brev på brev viser hvordan daværende riksbanksjef Ivar Rooth, som satt i styret for den internasjonale avregningsbanken (BIS) i Basel og visste hva Tyskland hadde hatt i gullbeholdning før krigen, først overså de alliertes advarsler, som begynte allerede i januar 1943. Etterhvert ble Rooth mer og mer bekymret - ikke av moralske hensyn, men fordi riksbanken kunne risikere tap ved å måtte levere tilbake stjålet gull. Men da han gjentatte ganger skrev til regjeringen

om sin mistanke om at gullet kunne være stjålet, mente hverken finansminister Ernst Wigforss eller handelsminister Herman Eriksson det forelå tilstrekkelig grunn til å stanse gullhandelen med Tyskland.

- Derimot sa de at jeg i en personlig samtale med Puhl (red. anm.: den tyske vise-riksbanksjef Emil Puhl) kunne fremkaste saken i forbifarten, heter det i et av Rooths brev fra denne tiden.

2,7 milliarder

Av de tilsammen 34 564 kilo gullbarrer Sverige kjøp-te eller handlet til seg fra Nazi-Tyskland mellom 1939 og 1944, kom regjeringen utpå året 1944 - da Tysklands krigslykke var vendt og Sveriges nøytralitet ikke lenger var så sterk i tysk favør - til at ca. 20 000 kilo gull var «høyrisiko-gull». Der-

imot ble ca. 14 000 kilo vurdert som «risikofritt», med andre ord at det var Tysklands eget gull fra før krigen. De 34 564 tonn gull ville i dag v re verd ca. 2,7 milliarder kroner.

Etterhvert som Hitler-Tyskland okkuperte land etter land i Europa, konfiskerte de også deres gullbeholdninger og transpor-

terte dem til Tyskland, der de ble utstyrt med tyske f rkrigsstempler. Også blant annet tanngull fra konsentrasjonsleirene ble støpt om til gullbarrer.

Fra bankene i Sveits og Tyskland kanaliserte Hitler-Tyskland dem videre til andre vennligsinnete, nøytrale land som Sverige og Portugal. For Sveriges del

Norsk gull over grensen?

Den norske krigshistorikeren Ole Kristian Grimnes ved Universitetet i Oslo sier at gull som ble beslaglagt fra norske jøder under krigen, kan ha havnet i Sverige.

Grimnes er medlem av kommisjonen som skal kartlegge beslaget av jødiske verdier i Norge un-

der krigen, og erstatningen de overlevende jødene fikk etter at de kom hjem i 1945. Anslag viser at verdier for mer enn 500 millioner kroner, målt i dagens verdi, ble beslaglagt av Quisling-regimet. Svært lite av dette ble erstattet etter krigen.

NTB

ble tyske gullbarrer utstyrt direkte med svenske stempler mens de lå i sveitsiske banker.

Malm via Narvik

Dels tok svenskene imot de tyske gullbarrene som betaling for de ca. 35 millioner tonn svensk jernmalm som under krigen ble skipet ut over Narvik eller Østersjøen. Dels brukte Nazi-Tyskland gullbarrene for å veksele til seg svenske kroner, som var gangbar mynt på verdensmarkedet og kunne finansiere råvarene Tyskland trengte til sin krigsmaskin og til å holde befolkningen i live.

Etter krigen tvang den britisk-fransk-amerikanske Kommisjonen for tilbakeføring av monetært gull Sverige til å levere tilbake 7152 kilo gull til den belgiske nasjonalbank. Bevisene hadde man funnet i Hit-

ler-Tysklands egn, nitide protokoller der man i detalj nedtegnet hvor gullet kom fra som man smeltet ned og forsynte med tyske f rkrigsstempler. Senere m tte Sverige også levere tilbake ca. 6000 kilo gull til Nederland, etter at det i Berlin var funnet dokumenter som viste at Nazi-Tyskland hadde beslaglagt ca. 32 000 kilo nederlandske gullflorinter, som var blitt smeltet ned og forsynt med tyske f rkrigsstempler.

Dermed ble ca. 13 000 kilo av riksbankens 20 000 kilo «høyrisiko»-gull levert tilbake. Men hva med de 7 000 resterende kiloene, og de 14 000 kilo tysk gull som den svenske regjering og riksbank anså som «risikofrie»?

Hvordan kunne svenskene vite om ikke f rkrigsstemplene på dem var falske og at det også her dreiet seg om stjålne gullbarrer?

Rp 22/1-92